

фінансування освіти є перешкодою на шляху її розвитку, тому необхідним є збільшення фінансування матеріальної бази навчальних закладів.

Справжня інклюзія має на меті максимально зняти бар'єри у доступі дитини з особливими освітніми потребами до розвитку її природного потенціалу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: навч.-метод. посібник / Н. Б. Адамюк, Л. Є. Андрусишина, О. О. Базилевська та ін., НАПН Інститут спеціальної педагогіки; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупасової, Н. О. Макарчук, В. І. Шинкаренко. – Київ, 2014. – 336 с.

2. Розвиток політики інклюзивних шкіл. Інтегроване планування послуг, їх надання та фінансування в Канаді: посібник / Дж. Блейз, Е. Чорнобой, Ш. Крокер, Е. Страт, О. Красюкова-Еннз. – К.: Паливода А. В., 2012. – 46 с.

3. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта: посібник / Е. Чорнобой, О. Красюкова-Еннз. – К.: Паливода А. В., 2012. – 32 с.

4. Інклюзивна освіта. Посібник для батьків: посібник / Анна Креста, Джоана Блейз, Ольга Красюкова-Еннз. – К., 2012. – 116 с.

5. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник / за заг. редакцією Л. Ю. Байди, О. В. Красюкової-Еннс / кол. авторів: Л. Ю. Байда, О. В. Красюкова-Еннс., С. Ю. Буров, В. О. Азін, Я. В. Грибальський, Ю. М. Найда. – К., 2012. – 216 с.

6. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навчальний посібник / О. Гаврилов. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 308 с.

7. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: А. А. Колупасова., Н. З Софій., Ю. М. Найда та ін. За заг. ред. Л. І. Даниленко/ – К.: 2007. – 128 с.

REFERENCES

1. *Realizatsiya onovlenoho zmistu osvity ditey z osoblyvymy potrebamy: pochatkova lanka* (2014). [Implementation of the updated content of education for children with special needs: an initial link]. Kyiv.

2. *Rozvytok polityky inklyuzyivnykh shkil. Intehrovane planuvannya posluh, yikh nadannya tafinansuvannya v Kanadi* (2012). [Policy development for inclusive schools. Integrated service planning, provision and financing in Canada]. Kyiv.

3. *Ohlyad roli asyistentiv uchyteliv u kanads'kykh shkolakh. Dosvid provintsiy Manitoba, Nova Shotlandiya ta Al'berta*. (2012). [Overview of the role of teacher assistant in Canadian schools. Experience the provinces of Manitoba, Nova Scotia and Alberta].

4. *Inklyuzyvna osvita*. (2012) [Inclusive education]. KYIV.

5. *Invalidnist' ta suspil'stvo*. (2012). [Disability and society]. KYIV.

6. *Osoblyvi dity v zakladi i sotsial'nomu seredovyschi*. (2009). [Special children in the institution and social environment]. Kam'yanets-Podil's'kyu.

7. *Inklyuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya*. (2007). [Inclusive school: features of organization and management]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НАГОРНА Олена Василівна – асистент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: інклюзія, інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NAHORNA Olena Vasylivna – Assistant of the Special Education and Health Department of the Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: inclusion, inclusive education, children with special educational needs.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2019 р.

Рецензент – д.п.н. професор Стратан-Артишкова Т. Б.

УДК 378. 792

СКРИПНИК Олександр Сергійович – аспірант Льотної академії Національного авіаційного університету
e-mail: sasha03099@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні соціальні умови висувають особливі вимоги до характеру професійної діяльності фахівця-хореографа та професійно-кваліфікаційної

структури його діяльності в цілому. При формуванні навчально-професійного змісту підготовки фахівця, розробки структури його професійно-творчого становлення у вищій необхідно враховувати особливості та характер

майбутньої діяльності, сферу та об'єкти професійної діяльності, визначити набір компетенцій, якими повинен володіти випускник вищого навчального закладу. Специфіка хореографічної діяльності визначає нестандартність професійної підготовки фахівця-хореографа у вищих навчальних педагогічних закладах. Зміст професійної хореографічної освіти містить не тільки наукові знання, а й емоційно-образний світ мистецтва, історичні традиції та сучасні інновації, ціннісні орієнтації, особистісні творчі вияви та сукупність видів хореографічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Система навчання танцю єдина, але в залежності від цілей та завдань конкретного навчального закладу предметно-змістові аспекти професійної підготовки фахівця-хореографа мають свою певну структуру та специфіку. В основу професійного навчання та виховання фахівця-хореографа покладені досягнення хореографічної педагогічної школи, що найбільш яскраво втілені в дослідженнях відомих теоретиків та практиків хореографічного мистецтва К. Блазиса, О. Бочарова, О. Ваганової, Є. Валукіна, Р. Захарова, Ж. Новерра та ін.

Питання професійної підготовки майбутніх хореографів досліджували у своїх роботах Т. Благова, О. Реброва, М. Юрьєва, С. Шип та ін.

Мета статті – розкрити специфіку професійної підготовки майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у вищому навчальному педагогічному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «хореографія» введений танцмейстером Р. Фейє у 1700 р. Початкове його значення – запис танцю за допомогою системи умовних знаків, збереження танцювальних форм. В подальшому дана дефініція поширюється до значення «механізму» (який керує навчальною та театральнo-сценічною практикою танцівника); «інструмента» (за допомогою якого оцінюється рівень професіоналізму); та «еталону» (на який повинен рівнятися танцівник в навчальній та сценічній практиці, вмінні створювати *pas*). З середини ХІХ – початку ХХ ст. під даним поняттям розуміється мистецтво створення танців та балету, танцювальне мистецтво в цілому у всіх його різновидах [1].

В енциклопедіях та довідниках поняття «хореограф» ототожнюється з поняттям «балетмейстер», підкреслюється різноманітність змісту хореографічного мистецтва з урахуванням емоційно-образного, світоглядного та предметного його змісту [1].

На думку Є. Клімова існує п'ять типів професій і професія хореографа може розглядатися як класичний приклад відносин «Людина-Людина», що вимагають «інтерсоціальних здібностей» [2, с. 56]. Ці здібності визначаються Є. Клімовим як «ті особистісні якості, які забезпечують взаємодію між людьми, розуміння людей та ефективний вплив на них, встановлення контактів, організацію спільних дій тощо» [2, с. 58]. Хореографічна діяльність інтегрує такі схеми відносин, як сигномічні (знакові) – «Людина-Знак» – та артономічні (художні) образи – «Людина – Образ». Знакові системи самі є предметом засворення та основним засобом передачі суспільно-історичного досвіду мистецтва, засобом створення, моделювання, відтворення художніх творів.

В. Нікітін відмічає: «Не дивлячись на специфіку творчої діяльності (у професійному чи самодіяльному мистецтві), тильову належність (балетмейстер класичного балету, народного або сучасного танцю), навчальний рівень (вищі навчальні заклади, коледжі), місце подальшої професійної діяльності (театр, ансамбль народного танцю, самодіяльний колектив, школа мистецтв тощо), сутність творчої професії (балетмейстера, режисера балету, хореографа, педагога-хореографа, балетмейстера-педагога) – створення танцю.

Специфіка майбутньої спрямованості професійної діяльності не змінює логіку та зміст спеціальної підготовки. В її основі полягає навчання основним принципам створення хореографічного твору та специфічним педагогічним якостям та всі вищевикладені особливості відіграють важливу роль при визначенні цілей та методів професійно-педагогічної підготовки» [7, с. 123].

Поняття «хореографія» передбачає не вузькоспрямоване, обмежене використання праці фахівця, а з урахуванням сучасних тенденцій містить більш широкі можливості її використання у різних сферах культури, мистецтва, освіти, спорту тощо. Загальним для всіх фахівців-хореографів є оволодіння мистецтвом танцю, яке містить в собі сукупність видів хореографічної діяльності, методи, засоби, характер впливу на об'єкт професійної діяльності з метою його зміни [2].

Отже, для визначення сутності поняття «хореографічна діяльність», потрібно розглянути основні аспекти психологічної теорії діяльності, розроблені в працях та дослідженнях Б. Ананьєва, С. Рубінштейна, О. Леонтєва, Б. Ломова, В. Шадрікова та ін.; художньої творчості, які склалися у філософії, естетиці, психології, педагогіці (Б. Ананьєв, Л. Виготський, Г. Гегель, М. Каган та ін.); мистецтвознавства (О. Волинський,

Г. Добровольська, Р. Захаров, М. Фокін та ін.).

Будь-яка художня діяльність (музична, хореографічна, образотворча) являє собою синкретичний вид діяльності, в якому всі інші поєднуються між собою та ототожнюються, що дозволяє розглядати хореографічну діяльність як різновид пізнання, як особливу мову та специфічне самовираження [8].

Отже, на основі аналізу психолого-педагогічної наукової літератури, можна зробити висновок, що 1) художня діяльність – це соціальний процес, який ґрунтується на специфічній людській діяльності, що пов'язана з духовно-практичним освоєнням дійсності та забезпечує естетичне сприйняття дійсності, реалізації культурологічної функції особистості, яка характеризується як «здатність створювати культуру» (А. Зись, М. Каган, Б. Неменський та ін.); 2) художня діяльність визначає емоційно-естетичну активність особистості зі складною, спрямованою зовнішньо та внутрішньо пізнавально-оцінною та комунікативною мотивацією, розвиває інтегративну здатність особистості до створення кінцевого продукту художньої діяльності (твору мистецтва), виявляється у перцептивних, характерологічних, якісних змінах особистості (Б. Ананьєв, Л. Виготський, І. Левшина та ін.); 3) художня діяльність – це особливий вид людської діяльності, в ході якої людина, в процесі саморозвитку, самоосвіти, самореалізації, створює духовні цінності, що мають об'єктивно-суспільну та суб'єктивно-особистісну значущість (О. Мелік-Пашаєв, Ю. Фохт-Бабушкін, Б. Юсов та ін.); 4) художня діяльність розвиває здібність особистості до цілісного світосприймання, проявами якої є почуття темпоритму, форми, стилю; здатність естетичної оцінки, художній смак; здібність до створення художньої реальності: наочних, предметно-імітаційних образів, що визивають хвилювання суб'єкта; здібність користуватися мовою мистецтва; здатність особистості до психологічного перевтілення – гнучкості, координованості рушійного та мовленнєвого апарату (М. Старчеус, Л. Столович та ін.) [8].

З точки зору теорії художньої діяльності хореографічна діяльність – це складне, багатокомпонентне та багатофункціональне явище, яке динамічно розвивається та має яскраво виражений творчий характер, оскільки 1) продуктом хореографічної діяльності, її матеріалізованою формою є художній твір як цілісність логічного та образного, емоційного та раціонального, матеріального та духовного, теоретичного та практичного, синонім якого – мистецтво; 2) в процесі хореографічної діяльності розвиваються та формуються творчі здібності людини: оригінальність, індивідуально-особистісне виявлення почуттів

та відношень, здатність до художнього діалогу; 3) процес створення, а також процес художнього сприймання є творчим процесом; 4) хореографічна діяльність поліфункціональна, оскільки заснована на принципах творчості, які містять в собі образність, асоціативність, емоційність, метафоричність тощо [8].

Розглядаючи питання художньої діяльності, необхідно звернутися також до сутності поняття «мистецтво» та необхідно виокремити декілька значень даної дефініції. В широкому (загальному) сенсі «мистецтво» означає будь-яку майстерність, технічно виконану діяльність. Мовою мистецтва хореографії є система рухів, які організують тіло виконавця, формують його виразні можливості, які сприяють народженню психологічних станів-образів глядача, що викликані спогляданням хореографічного дійства. Сам матеріал хореографічного мистецтва передбачає особливе відношення до нього з боку учня, особливі форми і методи навчання, виховання і розвитку, особливий ритм та мову спілкування, особливу психологічну атмосферу та взаємовідносини. Це закладено в самій природі танцю, яка, незважаючи на багатообразні форми вияву, залишається незмінною. Вузким значенням дефініції «мистецтво» є особливий вид соціальної творчої діяльності – художня творчість, продуктом якої є спеціальні духовні естетичні цінності, тобто твори хореографічного мистецтва [6].

У цілому, можна стверджувати, що «мистецтво» та «художня діяльність» – однопорядкові поняття, та розуміння їхньої специфіки знаходиться в сфері людської психіки, яка здатна до художньо-образного відтворення реальності. В естетиці дана здібність людської психіки має назву образного мислення, творчої фантазії, емоційного самовираження, тобто художньо-образним відображення об'єктивної реальності.

Таким чином, на основі аналізу науково-педагогічної літератури можна зробити висновок, що художня (а саме хореографічна) діяльність є особливим видом творчої хореографічної діяльності, для якої характерними є наявність художньо-естетичної спрямованості особистості та перманентної потреби в мистецтві та творчості; наявність ідеї, задуму; соціокультурна або особистісна значущість діяльності; наявність сприятливих умов для творчості; особистісних передумов (спеціальних здібностей та психологічних якостей), а також новизна та оригінальність процесу та результату [8].

Отже, під хореографічною діяльністю ми розуміємо особливий вид художньої діяльності, яка виявляється у художньому

способі сприймання, пізнання та організації рухів людського тіла в просторі у відповідності з естетичними принципами та закономірностями розвитку хореографічного мистецтва.

Хореографічна діяльність містить в собі творчо-виконавську, балетмейстерську, репетиторську, педагогічну діяльності, а основними підструктурами хореографічної діяльності є організаційно-управлінська, науково-дослідна, культурно-просвітницька, художньо-критична та танцювально-терапевтична тощо.

Творчо-виконавська діяльність завдяки своїй психологічній складності привертає увагу мистецтвознавців, психологів, педагогів та акмеологів. Близьке відношення до творчо-виконавської діяльності мають дослідження з творчої Я-концепції артистів (Б. Борисов-Фішман); психології сценічного перевтілення (Б. Кісін); артистичних здібностей та артистичної майстерності (Н. Рождественська); дослідження професійних якостей, психічних станів артистів балету (Н. Висотська, В. Поздняков, Є. Фетисова та ін.).

Творчо-виконавська діяльність реалізується в систематичній репетиційній практиці в «класі» з чітко розробленою системою розвитку психофізичного апарату, засвоєння та осмислення технічних та виразних якостей цілих груп рухів, що полягають у різноманітті стилів, жанрів та форм хореографічної мови, удосконаленні техніки танцю. Даний вид діяльності інтегрує в системній єдності опанування всіх багаточисельних структур рушійних дій, починаючи від їхніх геометричних образів до внутрішніх і зовнішніх біодинамічних взаємодій підсистем і до підсистем функціонально-морфологічного забезпечення рушійної активності організму [5]. Продуктивність її засвоєння залежить від індивідуальності студента, його психофізіологічних та фізичних ресурсів: гнучкості у різних відділах тіла, рук та ніг, особливо у тазостегнових суглобах), координації, статичної та динамічної рівноваги, фізичної витривалості, м'язової сили, рушійної пам'яті тощо [5].

В системі хореографічної освіти творчо-виконавська діяльність студентів виявляється у різних формах: виконання екзерсиса, виконання навчальних танцювальних етюдів, фрагментів, сцен, концертних номерів, спектаклів тощо [8].

Однією з основних є екзерсис – це система груп рухів уроку танців біля станка та на середині зали, яка виробляє професійні якості, необхідні для танцювальної техніки; виворотність та силу м'язів ніг, правильну постанову корпусу, рук та голови,

координацію рухів. Екзерсис є багатоступеневим утворенням, яке детерміновано індивідуальними ресурсами учня й педгога та складається з системи навчально-тренувальних вправ, поєднання яких дозволяє вдосконалювати та підтримувати опорно-рушійний апарат, розвивати виконавські вміння та навички, технічні можливості, психологічні якості особистості (пам'ять, уяву, мислення, комбінаторні здібності тощо). Для того, щоб студент оволодів системою екзерсису не тільки як виконавець, а й як майбутній хореограф, йому необхідно засвоїти певний набір пластичних одиниць, зрозуміти їхній взаємозв'язок та відчутти дію законів танцю [7].

Опанування творчо-виконавською діяльністю містить в собі оволодіння термінологією (змістом) та пластичним знаком (формою), що сприяє переводу сенсорних уявлень у моторну діяльність студента. В широкому сенсі форма – це структура, організація, зовнішній вияв змісту, яка організована тілом виконавця та реалізується згідно логіки хореографічного мистецтва через динаміку та статику рушійного акту. Тому форму та зміст пластичних одиниць слід розглядати у контексті терміну, знаку та функціональності руху [8].

Термін у хореографії – вербальна констатація знаку, що розглядається в якості тезаурусної номінації та реалізується в практиці хореографічної освіти на французькій мові. Освоєння змісту французьких термінів та їхнього пояснення в образах відображає культуру рухової дії студента-хореографа через пластичний знак, під яким ми розуміємо будь-яку зовнішню пластичну форму, яка пов'язана з наочним сприйманням мови хореографії [8].

Танцювальний рух являє собою складне духовно-матеріальне утворення – типову систему форм, якостей та взаємовідносин. В процесі навчання, оволодіваючи рухом та вдосконалюючи пластичний знак через процес інтелектуального та емоційного самовираження, вияву індивідуальності, рівня знань та вмінь, студент-хореограф пізнає естетичний канон змістовності ракурсів, поз, жестів, відображаючих форму рухової дії. Рухи, які комбінуються у пластичну фразу та реалізуються у рухових діях студента, відображають його естетичну позицію, його культурно-психологічне «Я».

Виконавські дії мають певний просторовий малюнок, протяжність, які може прискорюватися або уповільнюватися в залежності від стадії вивчення руху, ступеня його технічного опанування, рухової активності, узгодженості з загальним ритмом того чи іншого комбінованого завдання,

проблемної ситуації. Продуктивність творчо-виконавської діяльності багато в чому залежить від рівня загальних та спеціальних акмеологічних інваріантів професіоналізму студентів-хореографів (аутопсихологічної здібності до перевтілення, саморегуляції, самоефективності, інтелектуальної активності тощо), музичності, психомоторики, продуктивності творчої Я-концепції, прийнятих особистісно-професійних стандартів (знань, навичок та вмій) та еталонів (ідеальних зразків для наслідування) [8].

Грунтуючись на єдності художнього образу, внутрішньої та зовнішньої технічної майстерності, творчо-виконавська діяльність сприяє створенню власного оригінального виконавського трактування – інтерпретації знаків символічної інформації, яка відображає особистісні та індивідуально-художні особливості власного «Я». Інтерпретація є логічною фазою творчого засвоєння матеріалу (на основі раніше отриманого індивідом досвіду).

Творчо-виконавська діяльність завжди пов'язана з високою фізичною та інтелектуальною напругою та великого значення набувають вольові, емоційні ресурси особистості. Підтримка та реалізація на належному рівні всіх видів індивідуальних ресурсів особистості досягається за рахунок систематичних практичних тренувань, репетиційного процесу, сценічної практики. Отже, індивідуальні ресурси студента-хореографа є не тільки потенційними, а усвідомленими можливостями, які дозволяють виконавському таланту розвиватися у різних напрямках творчо-виконавської діяльності [8].

Іншим видом хореографічної діяльності студента-хореографа є балетмейстерська діяльність, яка розглядається як особливий вид художньої творчості, який створює таке предметно-розвивальне середовище, в якому розкриваються індивідуальні ресурси особистості студента як балетмейстера-постановника. Балетмейстерська діяльність студента реалізується в рамках предметів, що містять технології створення композиції та постановки танцю в різних жанрах хореографічного мистецтва: класичного, народно-сценічного, історико-побутового тощо. Дані дисципліни інтегрують всі знання, які отримують студенти під час вивчення загальнопрофесійних та спеціальних дисциплін, що створює цілісну сукупність умій та навичок, які дають можливість в подальшому здійснювати балетмейстерську діяльність в театрах, професійних ансамблях, творчих концертних організаціях тощо.

Творчий процес балетмейстерської діяльності студента складається з наступних

етапів: 1) орієнтовний (розробка балетмейстерської концепції); 2) виконавський (створення композиційного плану, написання композиції танцю, конкретизація окремих фрагментів, сцен, епізодів; 3) постановочний (реалізація авторського задуму в «класі», сценічній площадці; 4) рефлексивний (самоаналіз дій на кожному етапі рішення художніх завдань). У своїй сукупності ці етапи балетмейстерської діяльності складають процесуальну структуру вирішення різноманітних художньо-постановних завдань, продуктом яких є створення хореографічного твору, вираженого у різних танцювальних формах, органічну цілісність та естетичну цінність яких обумовлює єдність змісту та форми [3].

Балетмейстерська діяльність слугує системоутворюючим орієнтиром розумових дій та операцій. Інтеграція міжпредметних знань, умій та навичок дає підставу для виконання студентом наступних дій: комбінування, модулювання, фантазування, коригування тощо. Варіативність балетмейстерської діяльності залежить від індивідуального ресурсу особистості, який може мати різний зміст – розумітися як наявність відповідних когнітивних структур перетворення історичної, літературної, художньої інформації; забезпечення психологічних, енергетичних механізмів; реалізація хореографічного досвіду; активізація всього організму.

Окрім розумових операцій, балетмейстерська діяльність містить в собі і інші дії психічних процесів, спрямованих на практичне формування ідеї, створення танцювального тексту та лексики танцю, відображення хореографічної образності, комбінування різних способів створення засобів виразності. Для відтворення у балетмейстерській діяльності характера образності важливим є не тільки склад танцювальних рухів, а й сам принцип текстології, в якому чітко проглядається за якою внутрішньою організацією студент створює художній образ та хореографічний твір в цілому [4].

Пошук та знаходження образної стратегії вирішення художньо-постановних завдань відбувається різноспрямовано, з опорою на багаточисельні слухові, зорові, рухові уявлення студентів. На думку Я. Пономарьова, який класифікує етапи творчого процесу з опорою на виокремлення почуттєвих відтінків та несвідомої роботи, однією з фаз творчості виділяє підготовку як «особливий дієвий стан, який є передумовою для інтуїтивного пошуку нової ідеї» [8, с. 102].

В основі балетмейстерської діяльності знаходиться теорія випереджаючого

відображення (П. Анохін, А. Коршунов, К. Судаков та ін.), сутність якої полягає в накладенні майбутнього часу на теперішній та їхнього суміщення в свідомості. При цьому продуктивна функція свідомості, ведучою функцією якого виступає випереджаюче відображення, залежить від музично-слухових уявлень, накопичених до моменту творчості. У структурі введення у творчість накопичення уявлень та створення власних композицій є відображенням будь-якого художнього впливу, яке вичленовується в окремі етапи становлення творчості та створює її першооснову (Б. Яворський).

К. Голейзовський, Ю. Григорович, Ж. Новер, М. Якобсон та ін. звертають увагу на необхідність збагачення особистості життєвими та художніми враженнями як основоположними факторами розвитку уяви та фантазії майбутнього балетмейстера. На думку Р. Захарова, «з іншими видами мистецтва хореографію поєднує завдання відображення життя, розкриття багатства та різноманіття внутрішнього світу людини. Танець в житті та життя в танці нерозривно пов'язані» [5, с. 78]. Ця особливість дає можливість майбутньому фахівцю створювати різноманітні хореографічні засоби виразності, композиції різного змісту та форми від невеликих етюдів, фрагментів, танцювальних сюїт до балетних спектаклів.

Репетиторська діяльність у виші – це запланована самостійна робота студентів, яка виконується у спеціально відведений для цього час (в основному позааудиторний) або в процесі здійснення постановочної роботи під час навчальних занять.

Репетиторська діяльність складається з вирішення багатьох виконавських та педагогічних завдань: якісна реалізація свого балетмейстерського задуму, розучування композиції танцю, хореографічного тексту, досягнення виконавського ансамблю (темпова, ритмічна та динамічна узгодженість) в групі, удосконалення необхідних виконавських якостей, засобів виразності тощо. Кожна композиційна форма танцю відрізняється художньою своєрідністю та власними законами побудови, тому в залежності від складності твору, студент в процесі репетиторської діяльності визначає кількість виконавців, складає репетиторський план самостійної роботи, визначає стадії та етапи репетиторського процесу як з повним складом виконавців, так і індивідуально. Групова робота в процесі репетицій при взаємному контролі та взаємодопомозі посилює фактор мотивації та інтелектуальної активності, підвищує ефективність пізнавальної діяльності, сприяє оволодінню прийомами репетиторської діяльності, розвиває

відповідальність, самостійність вирішення проблем, дозволяє знаходити конструктивні рішення, виходити з професійних ситуацій, що є важливою умовою самореалізації творчих можливостей [8].

Педагогічна діяльність студента-хореографа реалізується з першого етапу навчання у виші та інтегрує в собі весь комплекс художньо-педагогічних, організаційно-структурних, комунікативних функцій, які включені до процесу створення художнього продукту (хореографічного твору), в процесі виконання балетмейстерської, репетиторської діяльності, організації та проведенні занять зі спеціальних дисциплін. Предметна підготовка студентів-хореографів до педагогічної діяльності містить три напрями: 1) теоретичне навчання в рамках курсів психолого-педагогічного циклу; 2) методичну підготовку; 3) педагогічну діяльність під час репетиційних занять та проходженні різних видів практики.

Методична підготовка художньо-педагогічного процесу в різних типах закладів освіти, розвитку умінь обґрунтованого відбору змісту навчання, володіння методикою викладання хореографічних дисциплін [8].

Сукупність педагогічних якостей дозволяє студенту виявити зв'язки, які існують між формою рухів та змістом хореографічної діяльності, формулювати та вирішувати педагогічні задачі, творчо використовувати оптимальні форми та методи навчання мистецтву танцю.

Ці дії потребують від студента-хореографа знань методичних та психологічних основ наукової теорії хореографічного навчання та виховання; форм, методів та засобів навчання, оцінки результатів хореографічної діяльності; здібності керувати пізнавальними та рушійними процесами; володіти професійною термінологією в галузі методології та технології хореографічної освіти, психології та педагогіки художньої творчості, елементами педагогічної імпровізації; здібності проектувати та планувати педагогічну діяльність, визначати професійні завдання, мету та цілі навчання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів; знань досягнень художньої педагогіки, основних виконавських та педагогічних шкіл тощо.

Підготовка студентів-хореографів до педагогічної діяльності потребує спеціальних здібностей, серед яких особливе місце займають художньо-організаційні, гностичні, прогностичні, художньо-виконавські, комунікативні, дидактичні, перцептивні, креативні тощо [8].

Готовність до педагогічної діяльності студентів-хореографів визначається знаннями,

вміннями та навичками, які дозволяють не тільки організувати та реалізувати створення та сприймання художнього продукту в навчальному процесі, а й залучати учнів в процес самопізнання, самовираження, вироблення адекватного емоційного відношення до дійсності.

В процесі професійно-творчого становлення студент-хореограф інтегрує всі практичні види хореографічної діяльності, але досягає успіху в кожній з них індивідуально-своєрідно: по-перше, в залежності від переваги однієї з функцій, по-друге, по різному використовуючи одні й ті ж компоненти (дії та операції) в рамках різних функцій, в яких формується його індивідуальний стиль майбутньої професійної діяльності [8].

Свою конкретизацію види хореографічної діяльності студента-хореографа отримують в завданнях навчально-професійної діяльності, так як практичне оволодіння спеціальністю пов'язане з вмінням вирішувати різноманітні задачі, які зустрічаються в реальному художньо-педагогічному процесі вищого навчального закладу. Така діяльність отримала назву «квазіпрофесійна» – діяльність студента, навчальна за формою та професійна за змістом, що являє собою трансформацію змісту та форм навчальної діяльності в адекватні зміст та форми професійної діяльності (А. Вербицький) [8].

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Отже, на основі вищевикладеного можемо зробити висновок, що в контекстному навчанні зміст навчальної діяльності студента відбирається з опорою на логіку майбутньої професійної діяльності, що надає цілісності, системної організованості та особистісного сенсу знанням, які засвоюються. Зміст навчання разом з трансформацією потреб, мотивів, цілей, дій, засобів, предмету та результатів хореографічної освіти проектується не як навчальний предмет, а як предмет навчальної діяльності, який поступово трансформується в предмет професійної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Балет: энциклопедия / гл. ред. Ю. Григорович. – М., 1981. – 1004 с.
2. Дранков В. Л. Психология художественного творчества / В. Л. Дранков. – Л., 2001. – 564 с.
3. Зись А. Я. Фисософское мышление и художественное творчество / А. Я. Зись. – М., 1997. – 786 с.
4. Дубник І. О. Специфіка художньої образності в хореографічному мистецтві / І. О. Дубник: автор. дисс...канд-та пед. наук. – К., 1994. – 26 с.
5. Захаров Р. В. Записки балетмейстера / Р. В. Захаров. – М., 2001. – 267 с.

6. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. – М., 2006. – 254 с.

7. Никитин В. Ю. Профессионально-педагогическая подготовка балетмейстера в учебных заведениях культуры и искусства / В. Ю. Никитин: дисс. док-ра пед. наук. – М., 2007. – 634 с.

8. Юрьева М. Содержание и направленность подготовки хореографов в вузах культуры и искусства // М. Юрьева // Психолого-педагогический журнал Гаудеамус. – № 1. – Тамбов, 2015. – С. 95–106.

REFERENCES

1. *Balet: entsiklopediya.* (1981). [Ballet: Encyclopedia]. Moscow.
2. Drankov, V. L. (2001). *Psikhologiya khudozhestvennogo tvorchestva.* [Psychology of artistic creativity]. SPB.
3. Zis', A. YA. (1987). *Filosofskoye myshleniye i khudozhestvennoye tvorchestvo.* [Philosophical thinking and artistic creativity]. Moscow.
4. Dubnyk, I. O. (1994). *Spetsyfyka khudozhn'oyi obraznosti v khoreohrafichnomu mystetstvi.* [Specificity of artistic imagery in choreographic art]. Kyiv.
5. Zakharov, R. V. (2001). *Zapiski baletmeystera.* [Notes of the Choreographer]. Moscow.
6. Klimov, Ye. A. (2006). *Psikhologiya professionala.* [Psychology of a Professional]. Moscow.
7. Nikitin, V. YU. (2007). *Professional'no-pedagogicheskaya podgotovka baletmeystera v uchebnykh zavedeniyakh kul'tury i iskusstva.* [Professional and pedagogical training of the choreographer in educational institutions of culture and art]. Moscow.
8. Yur'yeva, M. (2015). *Soderzhaniye i napravlennost' podgotovki khoreografov v vuzakh kul'tury i iskusstva.* [Content and focus of training choreographers in universities of culture and art]. Tambov.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СКРИПНИК Олександр Сергійович – аспірант Льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх викладачів хореографічних дисциплін.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SCRIPPYK Alexander Sergijovych – Graduate Student of the Flight Academy of the National Aviation University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers of choreographic disciplines.

*Стаття надійшла до редакції 14. 02. 2019 р.
Рецензент – д.п.н. професор Стратан-Артишкова Т. Б.*